

În vreme de război

de Ion Luca Caragiale

Nuvela „În vreme de război” apărută în 1898 este o operă realistă cu adânci ecouri din sfera naturalismului.

Tema acestei excelente nuvele desi autorul o subtitulase „Schită” este obsesia.

Hangiul Stavrache, mostenitorul fratelui său, preotul Iancu din Podeni, plecat pe front ca să scape de urmărire, căci fusese căpitanul unei bande de hoti, trăiește la început, iluzia fugară că fratele său nu se mai întoarce. Curînd, obsesia reîntoarcerii fratelui pune stăpînire pe el si-l devorează, pînă la urmă.

În vreme de război este o proză de sondare psihologică a unei „fiinte auxioare, strivită în cele din urmă de alienare, rezultată dintr-o evoluție tragică de tip apăsător”.

Nebunia apare ca element concludiv, catastrofic: „cauzată de ticălosul Popa Iancu. La avertismentul dat de Iancu Georgescu („Gîndei c-au murit, neică ?”) ritmul lui de viață, se precipită, alienîndu-l”. Nebunia lui Stavrache, ajunsă în final la forme paroxiste, se află în el însusi, iar situatiile exterioare, create prin prezenta fratelui său Popa Iancu, au rolul de a declansa rostogolirea iminentă spre drama neasteptată.

Traseul epic al nuvelei urmează linia unei compozitii clasice, iar cele trei capitole, urmărind cresterea obsesiei lui Stavrache si transformarea ei în nebunie, crează o tipologie si compune un destin uman tragic aflat sub stăpînirea neiertătoare a unei tare ereditare.

Primul capitol al nuvelei se constituie ca o adevărată expozițiune, în care se precizează datele esentiale despre cele două personaje, aflate în relatie de rudenie: Hangiul Stavrache este negustor si proprietarul unei prăvălii, iar fratele său este preotul Iancu din Podeni dar si conducătorul unei bande de hoti în final prinsă de stăpînire. Pentru a se salva Popa Iancu se înrolează ca voluntar si pleacă la război, averea sa rămînînd în mostenire lui Stavrache.

Momentul intrigă îi constituie gîndul care-l chinuie pe Stavrache în legătură cu întoarcerea fratelui său, desi o scrisoare primită îl asigurare că acesta a murit. Actiunea nuvelei creste treptat în tensiune, urmărindu-se obsesiile lui Stavrache, cosmarurile pe care le trăiește,

terrorizat de imaginea fratelui, de presupusa replică a acestuia, care devine laitmotiv: „Gîndea c-am murit,neică ?”.

În capitol al doilea aflăm că, o dată cu mostenirea averii, Stravache este chinuit de vedenia fratelui mort. În acest capitol se insistă asupra învălmăselilor de gânduri, se trece mereu din realitate în vis, încît se confundă planurile, sugerîndu-se

degenerarea psihică a lui Stavrache, proiectată pe fundalul unui mediu social bîntuit de anomalii, căruia fratele său îi apare cînd în haine de ocnas, cînd îmbrăcat militar, dar totdeauna gata să-lucidă.

Punctul culminant si deznodămîntul conflictului, prezentate în capitolul al treilea, îl reprezintă momentul întîlnirii reale dintre cei doi frați. Cînd popa Inacu îi cere lui Stavrache să-l ajute cu o sumă de bani pe care acesta îi delapidase din banii regimentului, hangiul, ajuns la capătul încordării psihice, înebuneste. Replica lui popa Iancu, ușor modificată față de aceea din stările halucinatorii ale lui Stavrache („Mă credeai mort, nu-i așa ?”), vine ca o extraordinară lovitură peste mintea buimăcită a hangiului. Cu o artă desăvîrsită autorul analizează acum reacțiile organice, atitudinea și comportarea eroului.

Lantrile cauzale sînt într-o ordine crescîndă și radată de la simpla criză, psihologică de la început care abia se înfiripa, ea se adîncese mereu și teptat sus imperiul obsesiilor, conducînd la trecerea de la stările halucinatorii la starea explosivă și violentă, premergătoare nebuniei, declansînd iremediabil dementa, iar acțiunile eroului sînt dirijate treptat de presimtirea că popa Iancu nu e mort, de obsesia întoarcerii fratelui și de starea de violentă din momentul confruntării directe cu acesta. Autorul prezintă astfel, un caz patologic, o fisă clinică, ce are ca mobil patima înavutirii. Stavrache este, în același timp, un negustor necinstit, avar și nemilos, plasat fiind în contextul unui mediu social, în care setea de îmbogățire are consecințe nefaste asupra individului, dezumanizîndu-l.

Natura joacă și ea un rol important în nuvela. Ea este percepută atît vizual cît și auditiv. Întîmplările se petrec noaptea și într-un cadru de toamnă și iarnă.

Personajul principal al nuvelei este surprins atît din perspectiva sugerată prin descrierea cadrului natural, deci din perspectiva povestitorului - narator, cît și din perspectiva relației directe cu celelalte personaje - prin dialog - și al confruntării cu sine - prin monolog.